

Oponentský posudek na diplomovou práci Inny Bilanyn *Počáteční etapa formování stranického systému na Ukrajině: od vzniku opozičních hnutí do parlamentních voleb roku 1994*

Předložená diplomová práce se zabývá velmi komplikovanou problematikou vzniku a formování stranického systému v Ukrajině v první polovině 90. let 20. století. Téma je opravdu značně komplikované, a to jednak vzhledem k proměnlivosti ukrajinské politiky ve zmíněném období, dále vzhledem k obecným metodologickým obtížím spojeným s politologickou analýzou politiky postsovětských států (právě takovou analýzu se autorka evidentně snaží uplatnit). Znamená to, že můžeme být při hodnocení práce „mírnější“? Do jisté míry ano, ovšem ne za cenu přehlížení základních teoretických a metodologických nedostatků.

Práce je sice velmi pěkně strukturovaná, autorka usiluje o systematický přístup, tj. od teorie k praxi, od obecného ke konkrétnímu, avšak v konkrétních věcech vůbec není důsledná. Velmi oceňuji snahu aplikovat základní pojmy z oblasti teorie politiky na ukrajinskou politickou praxi a vytvořit tím analýzu namísto pouhé deskripce, problémem však je nezvládnutí této teorie, resp. neumění její aplikace (či snad rezignování na ni).

Teoretický úvod na stranách 14-17 je příliš stručný. Autorka se omezuje pouze na Duvergera a Sartoriho a ignoruje další autory, kteří by mohli být použitelnější (např. Kitschelt). Navíc autorku podezírám, že příslušné knihy neměla v ruce, protože neodkazuje na strany, neuvádí nakladatele a nemá je v seznamu použité literatury (Sartori byl navíc v loňském roce vydán česky). Naproti tomu tam má Nováka a Fialu se Strmiskou na něž v textu neodkazuje, takže to celé vytváří dojem, že prostě Duvergera a Sartoriho převzala odtamtud, což je bez příslušného značení vážný prohřešek proti vědecké etice. Svědčí o tom také chyby ve vysvětlení pojmů: Sartori hovoří o „umírněném (moderate) pluralismu“ a ne „omezeném pluralismu“ (str. 16), opozice v polarizovaném multipartismu je „bilaterální“ a ne „bipolární“, jak na téže straně uvádí autorka (bipolarita je něco zcela jiného). Opozice pak není „destruktivní“, nýbrž „antisystémová“ (ibidem). Podobným způsobem bychom mohli pokračovat. Kromě toho se teoretické klasifikace stranických systémů v dalším textu moc neobjevují (autorka je neaplikuje; pouze jednou větou v samém závěru bez zdůvodnění), takže teoretický úvod je od zbylého textu úplně odtržen a tím se vlastně stává zbytečným.

Jindy zase některé pojmy v textu používá – např. „stranická buňka“ na straně 48 –, ovšem bez vymezení v teoretickém úvodu a, dodejme, špatně (kdyby autorka skutečně četla Duvergera, tak by věděla o co se jedná a nemohla by tento pojem v příslušné souvislosti použít. Ještě horší je její žonglování s pojmy levice-pravice. Autorka na straně 32 tvrdí, že se rozhodla je používat pro označování ukrajinské stranické scény, ovšem „s určitými výhradami“, které však nespécifikuje, takže nevíme o co se jedná. Téma přitom přímo vybízí k analýze těchto pojmů v souvislosti s ukrajinskou politikou. Jsou použitelné? V jaké podobě? Abychom však mohli na tyto otázky odpovídat, musíme vědět co tyto pojmy znamenají. To v práci nenajdeme. Výsledkem je v podstatě velmi obecné až „hovorové“ používání těchto pojmů, což nikam nevede. Typickým příkladem je její „definice“ politického středu: „Lze sem s určitým nadhledem zařadit veškeré politické strany Ukrajiny, které nezastávaly výrazné levicové nebo pravicové názory“ (str. 59). Následuje výčet několika desítek (sic!) nejrozmanitějších stran, které jsou podle autorky centristické. Opravdu je centristická třeba „Ukrajinská strana solidarity a sociální spravedlnosti“ (str. 60) nebo „Strana národní záchrany Ukrajiny“ (ibidem)? Já ty strany neznám, ale podle názvů

bych je spíš řadil mezi levici (tu první) a nacionalistickou pravici (tu druhou). Ale třeba se mýlím, v každém případě práce tyto mé pochybnosti nemůže z výše uvedených důvodů rozptýlit.

Stejná je situace v případě kapitoly pojednávající o volebním systému. Tady autorka na teorii a její aplikaci zcela rezignovala. Jeden příklad za všechny. Sice správně dochází k závěru, že většinový volební systém nenapomáhá strukturaci stranického systému, svou neznalost problematiky a pravděpodobně tedy pouze intuitivní „dospění“ k tomuto závěru však dokumentuje posléze, když konstatuje, že přijetí smíšeného volebního systému v roce 1997 je nápravným krokem (str. 80). Opravdu? Proč si to myslí? Na základě čeho?

Domnívám se, že autorka měla nastudovat vybrané relevantní teoretické pojmy a pokusit se o jejich aplikaci, přičemž stačilo zaměřit se pouze na některé z nich.

Například levice-pravice, teorie opozice, stranické rodiny, jednotlivé politické doktríny apod. Možností je celá řada. Záměr analyzovat celý stranický systém ve všech jeho aspektech, byť v relativně krátkém časovém úseku se ukázalo být nad její síly.

Je to škoda, protože určitě dobře zná realie a v deskriptivních pasážích své práce je „nejsilnější“. Kdyby se autorka omezila na pouhý popis událostí, bylo by to lepší.

Předloženou diplomovou práci mohu snad doporučit k obhajobě, ovšem s hodnocením maximálně dobrým.

V Praze dne 20. 6. 2006

PhDr. Michal Kubát, Ph.D.